

Glagolski pridjevi i glagolska imenica

Jeka

Mi, konji, znamo vrlo mudro razmišljati, ali kad vlastite odluke treba ostvariti, najčešće jednostavno zakažemo, postajemo bespomoćni. Dok maštamo o uspjehu, odlučni smo i poduzetni, ali čim treba prolići znoj, volja nam se topi kao led na suncu.

Nakon mukotrpnog lutanja, pretraživanja žbunja i šumskih bespuća, vrbika i šaša, galopiranja kroz klance i šance, nakon traganja kroz nepregledne ravnice, uspinjanja na zaobljene proplanke, probijanja kroz gazove i riječne matice, kroz čestare i trstike, nakon svega je moje iscrpljeno tijelo palo na tlo.

– Tijelo uvijek prvo padne, tromo je i sporo. Imam li nešto bolje, hitrije? – Gledao sam žalosno svoje noge koje su ležale poda mnoom preklopljene i bez života, kao slomljene grane. Tužno sam zahrzao da se požalim nebu na svoj položaj, a ono mi je uzvratilo jekom. Konji u preriji rano nauče što je jeka. Mladunci se rado igraju svojim glasom koji im se vraća iz daljine.

– Naravno! – skočio sam na noge, a srce mi se zatreslo od uzbuđenja. – Glas je brži od kopita. Ako je neki konj blizu, pa me čuje, on će se odazvati.

Traganje se nastavilo. Popeo bih se na neku uzvišicu i ondje na sve strane oglasio svoje prisustvo. Odgovorila je obično samo jeka, u daljini se čuo samo moj glas.

(iz romana *Divlji konj* Božidara Prosenjaka)

Usporedi istaknute riječi.

Konj je **pretraživao** žbunje. Mladunci su se **zaigrali**. Grane su se **slomile**.
Žbunje je **pretraživano**. Mladunci su **zaigrani**. Grane su **slomljene**.

U prvoj rečenici subjekt (*konj*) vrši radnju (*pretraživao je žbunje*), a u drugoj rečenici subjekt (*žbunje*) trpi radnju (*pretraživano je*).

U istome su odnosu i ostale istaknute riječi: jednom izriču vršenje radnje (*zaigrali su se; slomile su se*), a drugi put trpljenje radnje (*zaigrani; slomljene*).

VEĆ ZNAM

Glagoli
Pridjevi
Imenice

bespuće – kraj bez puta, neprohodno područje
galopiranje – najbrži konjski korak
šanac – jarak, rov
čestar – guštara, makija
prerija – sušan nizinski travnjak, pustopoljina

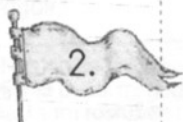

subjekt → vrši radnju
 → trpi radnju

135

UDŽBENIK

Glagolski pridjevi nastaju od glagola.

glagolski pridjev radni:

-o -la -lo (jd.)
-li -le -la (mn.)

glagolski pridjev trpni:

-n -t -en -jen
-na -ta -ena -jena
-no -to -eno -jeno

Sve su istaknute riječi su pridjevi, a nastali su od glagola:

pretraživati > pretraživao pretraživan
zaigrati > zaigrao zaigran
slomiti > slomio slomljen

Pridjevi nastali od glagola nazivaju se glagolski pridjevi.

Oni mogu izricati vršenje radnje i trpljenje radnje. Kao i svi pridjevi, i glagolski pridjevi imaju tri roda: muški, ženski i srednji i dva broja: jedninu i množinu.

Konj je pretraživao. Jeka se vratila. Mladunče je hrzalo.

Glagolski pridjev koji izriče vršenje radnje naziva se glagolski pridjev radni. Tvori se od infinitivne osnove i nastavaka -o, -la, -lo, -li, -le, -la.

vratiti
vratio
vratila
vratilo

Žbunje je pretraživano. Glas je vraćen. Jarak je prokopan.

pretraživati pretraživan pretraživana pretraživano
vratiti vraćen vraćena vraćeno
prokopati prokopan prokopana prokopano

Glagolski pridjev koji izriče trpljenje radnje naziva se glagolski pridjev trpni. Tvori se od osnove i nastavaka -n, -t, -en i -jen.

Riječi koje u osnovi imaju glasove *t* ili *d*, dodavanjem nastavka *-jen* imat će *ć* i *đ*.

voditi vod+jen vođen
vratiti vrat+jen vraćen

Vidi, vidi! A ja mislio
vodžen i vraćen!
Znači: **đ** i **j** daju **đ**,
a **t** i **j** daju **ć**!

Pozor!

donesen
odvezen
ugrižen

~~donesen~~
~~odvežen~~
~~ugrižen~~

Glagolska imenica

Promotri istaknute riječi. Kojoj vrsti riječi pripadaju? Što znače?

Nakon **lutanja**, **pretraživanja** žbunja, **galopiranja**, nakon **traganja**, **uspinjanja**, **probijanja**, nakon svega je moje iscrpljeno tijelo palo na tlo.

Istaknute su riječi imenice. **Za razliku od drugih imenica kojima imenujemo bića, stvari i pojave, ovim imenicama imenujemo radnju. Značenjem su povezane s glagolima, od kojih su i nastale.** Zbog toga se nazivaju **glagolske imenice.**

Glagolske se imenice tvore od glagolskoga pridjeva trpnoga i nastavka **-je.**

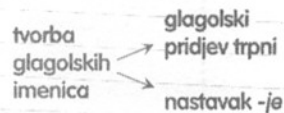
glagol
lutati
pretraživati
galopirati
tragati

glagolski pridjev trpni
lutan + je
pretraživan + je
galopiran + je
tragan + je

glagolska imenica
lutanje
pretraživanje
galopiranje
traganje

Glagolska imenica nastaje od glagola.

Glagolska imenica izriče radnju, stanje ili zбивanje.

Njezino **čudenje** i **divljenje** uvijek mi godi, i kad sam **rastužen** i kad sam **veseo**...

Hej, kakva je to žurba i **hitanje**? Pita li tko mene za **mišljenje**?!

On je njome **zadivljen**, on je u nju **zaljubljen** i čim ga je ona **pozvala**, **bacio** se u sedlo i...

Oni glagolski pridjevi koji se tvore od infinitivne osnove koja završava na **je**, u muškome rodu jednine umjesto **je** imat će **i**. Pravilo o smjenjivanju **ije, je > i** kaže da se **je** ispred **o** mijenja u **i**.

vidjeti vidje + o > vidio **AI** vidjela, vidjelo, vidjeli, vidjele, vidjela
željeti želje + o > želio → željela, željelo, željeli, željele, željela

htjeti > htio ~~htjeo~~
donijeti > donio ~~donjeo~~
smjeti > smio ~~smjeo~~
voljeti > volio ~~voljeo~~

ije, je > i

OVO SADA ZNAM

137

- Što su glagolski pridjevi?
Glagolski su pridjevi oni pridjevi koji su nastali od glagola.
- Što je glagolski pridjev radni?
Glagolski pridjev radni glagolski je pridjev koji izriče vršenje radnje. Tvori se od osnove i nastavaka **-o, -la, -lo, -li, -le, -la**.
- Što je glagolski pridjev trpni?
Glagolski pridjev trpni glagolski je pridjev koji izriče trpljenje radnje. Tvori se od osnove i nastavaka **-n, -en, -jen, -t**.
- Što je glagolska imenica?
Glagolska je imenica ona imenica kojom se izriče radnja, stanje ili zбивanje. Nastala je od glagola, a tvori se dodavanjem nastavka **-je** glagolskomu pridjevu trpnom.

UDŽBENIK